

Briselē, 2022. gada 18. oktobrī
(OR. en)

13236/22

Starpiestāžu lietas:
2021/0424(COD)
2021/0425(COD)

ENER 491
ENV 973
CLIMA 486
IND 388
RECH 525
COMPET 766
ECOFIN 969
CODEC 1433

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsēkretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Direktīva par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz atjaunīgo gāzu un dabasgāzes un ūdeņraža iekšējo tirgu un Regula par atjaunīgo gāzu un dabasgāzes iekšējo tirgu un ūdeņraža iekšējo tirgu (pārstrādāta redakcija) – politikas debates

Gatavojoties TTE padomes (Enerģētika) 2022. gada 25. oktobra sanāksmei, pielikumā pievienota diskusiju piezīme par Direktīvu par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz atjaunīgo gāzu un dabasgāzes un ūdeņraža iekšējo tirgu un Regulu par atjaunīgo gāzu un dabasgāzes un ūdeņraža iekšējo tirgu (pārstrādāta redakcija).

Diskusiju piezīme par regulu un direktīvu par gāzes un ūdeņraža tirgu

Komisija 2021. gada 15. decembrī iesniedza priekšlikumus Direktīvai par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz atjaunīgo gāzu un dabasgāzes un ūdeņraža iekšējo tirgu un Regulai par atjaunīgo gāzu un dabasgāzes un ūdeņraža iekšējo tirgu (gāzu pakete), kas ir daļa no jauna ES regulējuma gāzes tirgu dekarbonizācijai, ūdeņraža veicināšanai un metāna emisiju samazināšanai.

Francijas prezidentūras laikā tika iesniegti priekšlikumi kopā ar ietekmes novērtējumu, kam sekoja pirmā viedokļu apmaiņa starp dalībvalstīm. 2022. gada jūlijā prezidentvalsts Čehija Enerģētikas jautājumu darba grupā sāka sarunas par priekšlikumiem. Pamatojoties uz minēto diskusiju pirmajiem rezultātiem, prezidentvalsts 2022. gada 9. septembrī iesniedza gan regulas, gan direktīvas pirmo pārskatīto redakciju, lai Enerģētikas jautājumu darba grupā nākamajās nedēļās varētu turpināt padziļinātas diskusijas.

Pamatojoties uz līdz šim panākto progresu un lai noteiktu turpmākā darba virzienu, prezidentvalsts tagad ierosina trīs diskusiju tematus, no kuriem katru ar vairākiem scenārijiem, lai ministri tos apsvērtu:

1. Ūdeņraža tirgu attīstības grafiks, koncentrējoties uz ūdeņraža tīklu operatoru (ŪTO) vertikālu nodalīšanu

Komisijas priekšlikumā ūdeņradim ir paredzēts elastīgāks tiesiskais regulējums tirgus attīstības posmā, bet līdz 2031. gada 1. janvārim būtu jāpiemēro detalizētāki noteikumi, kas atvieglotu tirgus integrāciju un pārrobežu tirdzniecību. Dažas dalībvalstis uzskatīja, ka šai regulatīvajai pārejai noteiktais termiņš – 2030. gads – nenodrošina pietiekamu elastību un laiku, lai ūdeņraža tirgus varētu pietiekami attīstīties un nobriest. Tomēr tas, ka ES līmenī nav saskaņota pārejas perioda beigu datuma, rada risku, ka regulējuma sistēmas valstu starpā atšķirsies, kas, savukārt, varētu radīt šķēršļus efektīva iekšējā tirgus attīstībai.

Ierosinātie noteikumi par ŪTO vertikālo nodalīšanu (*direktīvas 62. pants*) padara pieejamu īpašumtiesību nodalīšanas modeli. Tiek ierosināts, lai neatkarīga sistēmas operatora ("NSO") modelis būtu pieejams tiem ūdeņraža tīkliem, kas gāzes paketes spēkā stāšanās brīdī piederēja vertikāli integrētiem uzņēmumiem. Elements, kas izraisa vairāk diskusiju, ir neatkarīga pārvades operatora ("NPO") nodalīšanas modeļa termiņa beigu datums – 2031. gads –, jo dažas dalībvalstis pauž bažas, ka tas varētu radīt šķēršļus ūdeņraža tīklu attīstībai un tādējādi arī tirgiem, jo gāzes pārvades sistēmas operatori ("PSO") ar NPO nodalīšanas modeli netiktu stimulēti investēt savas infrastruktūras pārprofilēšanā.

Ierosinātais pārejas periods ūdeņraža tirgiem – līdz 2030. gada beigām – ir izklāstīts vairākos pantos viscaur gāzes paketei. Regulā ierosināts, ka no 2031. gada 1. janvāra par piekļuvi ūdeņraža tīkliem starpsavienojumu punktos starp dalībvalstīm tarifu nepiemēro (*regulas 6. pants*), kas būtu jāaizstāj ar kompensācijas mehānisma izveidi pārrobežu infrastruktūras finansēšanai starp attiecīgajiem ŪTO (*direktīvas 53. pants*). Saskaņā ar ierosināto direktīvu dalībvalstis līdz 2030. gada beigām nodrošina, ka tiek īstenota regulēta trešo personu piekļuve ūdeņraža tīkliem (*direktīvas 31. pants*), un ŪTO var izmantot atkāpes attiecībā uz esošajiem ūdeņraža tīkliem un ģeogrāfiski ierobežotiem tīkliem (*direktīvas 47. un 48. pants*).

Šajā sakarībā ministri tiek aicināti apsvērt šādus scenārijus:

- a) *Savienības līmenī regulatīvās pārejas datumam – 2031. gadam – īstenot pārskatīšanas mehānismu, kurā Komisija, pamatojoties uz iepriekš noteiktiem kritērijiem (piemēram, tirgus darbību, konkurenci, noteikumu par pārrobežu tirdzniecību atšķirību ietekmi), pārskatītu tirgus apstākļus [2028]. gadā un attiecīgā gadījumā pieņemtu lēmumu atlikt pāreju Savienības līmenī.*
- b) *Attiecībā uz ūdeņraža tirgus struktūras elementiem pārejas posmu atlikt līdz [X]. gadam.*
- c) *Pēc 2030. gada saglabāt neatkarīga pārvades operatora ("NPO") nodalīšanas modeli esošajiem gāzes PSO ar NPO nodalīšanas modeli.*

2. Tarifu atlaides atjaunīgajām un mazoglekļa gāzēm dabasgāzes sistēmā un pārrobežu tarifi ūdeņraža tīklos

I. Pārrobežu tarifi specializētos ūdeņraža tīklos

Komisija ierosināja struktūru nākotnes ūdeņraža tirgum bez pārrobežu tarifiem ar 2031. gada 1. janvāri (*regulas 6. pants*). Tāpat kā elektroenerģijas tirgos tas radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus ūdeņraža ražošanai un ļautu izvairīties no tā sauktās tarifu summēšanās ("*pancaking*"), kas ir svarīgi, lai novērstu izmaksu pieaugumu galapatērētājiem. Īstenot nulles līmeņa pārrobežu tarifu sistēmu un atbilstīgus izmaksu dalīšanas mehānismus ūdeņraža infrastruktūras ieviešanas agrīnā posmā var būt vienkāršāk nekā nobriedušā tirgū, kurā ir veiktas ievērojamas investīcijas infrastruktūrā. Lai nodrošinātu (pārrobežu) ūdeņraža infrastruktūras attīstību bez pārrobežu tarifu piemērošanas, ūdeņraža tīklu operatoru vidū tiek ierosināts finansiālās kompensācijas mehānisms (*direktīvas 53. pants*). Dažas dalībvalstis dod priekšroku esošā tarifu mehānisma saglabāšanai arī attiecībā uz ūdeņradi, savukārt citas vēlētos atlikt nulles līmeņa pārrobežu tarifu īstenošanu ūdeņraža tīkliem.

Līdz ar to ministri tiek aicināti apsvērt šādus scenārijus:

- a) *Savienības līmenī 2031. gadam īstenot pārskatīšanas mehānismu, kurā Komisija, pamatojoties uz iepriekš noteiktiem kritērijiem (piemēram, tirgus darbību, konkurenci, noteikumu par pārrobežu tirdzniecību atšķirību ietekmi), pārskatītu tirgus apstākļus [2028]. gadā un attiecīgā gadījumā pieņemtu lēmumu atlikt pienākumu – noteikt nulles līmeņa pārrobežu tarifus ūdeņraža tīkliem.*
- b) *Līdz [X]. gadam atlikt pienākumu noteikt nulles līmeņa pārrobežu tarifus ūdeņraža tīkliem.*
- c) *Ar 2031. gada 1. janvāri pienākumu noteikt nulles līmeņa pārrobežu tarifus ūdeņraža tīkliem aizstāt ar valstu regulatīvo iestāžu kopīgu lēmumu par pārrobežu tarifiem, ACER pieņemot galīgo lēmumu domstarpību gadījumā.*

II. Tarifu atlaides atjaunīgajām un mazoglekļa gāzēm dabasgāzes sistēmā

Komisijas priekšlikumā ir ietvertas dažādas tarifu atlaides, kuru galvenais mērķis ir veicināt atjaunīgo un mazoglekļa gāzu ieviešanu tirgū un pārrobežu tirdzniecību (*regulas 16. pants*¹). Dažas dalībvalstis argumentēja, ka par prioritāti būtu jānosaka atjaunīgās gāzes. Citas delegācijas pauda bažas par to, ka tarifu atlaides nav piemērots instruments, ar kuru palielināt šo gāzu ieviešanu tirgū, un par regulēto gāzes PSO ieņēmumu zudumu un tādējādi par fosilās gāzes cenu iespējamo pieaugumu galalietotājiem.

Šajā sakarībā ministri tiek aicināti apsvērt šādus scenārijus:

- a) *Diferencēt atjaunīgās un mazoglekļa gāzu atlaides, t. i., paredzēt atšķirīgu atlaižu līmeni atjaunīgajām un mazoglekļa gāzēm.*
- b) *Neīstenot tarifu atlaides visos starpsavienojumu punktos, cita starpā ieejas punktos no trešām valstīm un izejas punktos uz tām, savukārt dalībvalstis īsteno atlaides ieejas punktos no atjaunīgo un mazoglekļa gāzu ražotnēm un ieejas punktos no uzglabāšanas iekārtām un izejas punktos uz tām.*
- c) *Neīstenot obligātas atlaides atjaunīgām un mazoglekļa gāzēm, t. i., pilnu tarifu, kas jāmaksā par atjaunīgo un mazoglekļa gāzu transportēšanu.*

¹ Saskaņā ar regulas 16. pantu 75 % tarifu atlaide ir piemērojama ieejas punktos no atjaunīgo un mazoglekļa gāzu ražošanas iekārtām un 75 % atlaide no pārvades tarifiem uz un no gāzes glabātavām dabasgāzes sistēmā. 100 % tarifu atlaide ir piemērojama visos starpsavienojumu punktos atjaunīgajām un mazoglekļa gāzēm dabasgāzes sistēmā.

3. Piemaissīšana

Regula uzliek PSO pienākumu no 2025. gada 1. oktobra pieņemt ūdeņraža piemaissīšanu līdz 5 % starpsavienojumu punktos starp ES dalībvalstīm (*regulas 20. pants*). Ja piemaissīšanas prakses atšķirību dēļ rodas pārrobežu plūsmu ierobežojumi, piemēro gāzes kvalitātes pārrobežu koordinācijas procesu (*regulas 19. pants*). Dažas dalībvalstis nevēlas piemaisīt ūdeņradi savos vietējos dabasgāzes tīklos un dotu priekšroku tīra ūdeņraža transportēšanai un izmantošanai. Citas vēlētos atlikt īstenošanas datumu un samazināt maksimālo piemaissīšanas līmeni, lai izvairītos no augstām izmaksām un ierobežotu iespējamos riskus.

Tāpēc ministri tiek aicināti apsvērt šādus scenārijus:

- a) *Mainīt maksimālo piemaissīšanas līmeni starpsavienojumu punktos līdz [X] %.*
- b) *Atlikt maksimālā piemaissīšanas līmeņa īstenošanu starpsavienojumu punktos līdz [X] 1. oktobrim.*
- c) *Nenoteikt saskaņotu maksimālo piemaissīšanas līmeni, t. i., atstāt blakus esošo dalībvalstu un PSO ziņā divpusēji vienoties par maksimālajiem piemaissīšanas līmeņiem starpsavienojumu punktos.*